

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	28 Medi 2022
Pwnc:	Diweddariad Archwilio Mewnol
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm dros Adrodd: Yn unol â 'Strategaeth Cyfarfodydd Pwyllgor' y Cyngor, mae'r adroddiad hwn yn bodloni gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, sy'n amlinellu'r dyletswyddau deddfwriaethol sydd i'w cyflawni gan bwyllgor archwilio'r Cyngor, yn benodol, goruchwyllo trefniadau archwilio mewnol yr awdurdod.	

1. RHAGARWEINIAD

- 1.1. Mae'r adroddiad hwn yn diweddaru'r Pwyllgor ar y sefyllfa fel ag yr oedd hi ar 31 Awst 2022 ynghylch yr archwiliadau a gwblhawyd ers y diweddariad diwethaf ar 29 Mehefin 2022, llwyth gwaith cyfredol y gwasanaeth archwilio mewnol a'n blaenoriaethau ar gyfer y tymor byr i'r tymor canol.

2. ARGYMHELLIAD

- 2.1. Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi darpariaethau sicrwydd a blaenoriaethau'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol wrth symud ymlaen.

DIWEDDARIAD ARCHWILIO MEWNOL MEDI 2022

Marion Pryor BA MA CMIIA CPFA ACFS, Pennaeth Archwilio a Risg

MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru

CYNNWYS

GWAITH SICRWYDD A GWBLHAWYD ERS Y DIWEDDARIAD DIWETHAF	3
Rheoli'r risg o dwyll a llygredd wrth gaffael	3
Taliadau Uniongyrchol	4
Rheoli Gwendid TG	4
Parhad Gwasanaeth TG (Gwe-rwydo) - Dilynant Cyntaf	5
YMCHWILIAD	6
Taliad Dyblyg	6
GWAITH AR Y GWEILL	7
CAMAU GWEITHREDU SY'N WEDDILL	8
BLAENORIAETHAU AR GYFER 2022-23 A THU HWNT	9
Capasiti Presennol	9
Blaenoriaethau Tymor Byr/Canolig	9
Blaenoriaethau Hirdymor	9
ATODIAD 1 - CAMAU GWEITHREDU SY'N WEDDILL AR 31 AWST 2022 (DANGOSFWRDD 4ACTION)	10

GWAITH SICRWYDD A GWBLHAWYD ERS Y DIWEDDARIAD DIWETHAF

1. Mae'r adran hon yn darparu trosolwg o adroddiadau archwilio mewnol a gwblhawyd ers y cyfarfod ym Mehefin 2022, yn cynnwys y raddfa sicrwydd gyffredinol a nifer y materion/risgiau a godwyd.
2. Rydym wedi cwblhau **pedwar** darn o waith sicrwydd yn ystod y cyfnod dan sylw, wedi'u crynhoi isod:

Teitl	Cyf. Cofrestr Risgiau Corfforaethol	Dyddiad yr Adroddiad Terfynol	Lefel Sicrwydd	Critigol	Sylweddol	Cymedrol	Cyfanswm
Rheoli'r risg o dwyll a llygredd wrth gaffael	n/a	Gorffennaf 2022	Rhesymol	0	0	6	6
Taliadau Uniongyrchol	n/a	Awst 2022	Rhesymol	0	0	5	5
Rheoli Gwendid TG	YM4	Awst 2022	Cyfyngedig	0	4	1	5
Parhad Gwasanaeth TG (Gwerwydo) - Dilyniant Cyntaf	YM4	Awst 2022	Rhesymol	0	1	2	3

Rheoli'r risg o dwyll a llygredd wrth gaffael

Sicrwydd Rhesymol	Materion/Risgiau	
	0	Critigol
	0	Sylweddol
	6	Cymedrol

3. Ceisiodd ein hadolygiad ateb y cwestiwn allweddol a ganlyn:

A oes gan y Cyngor drefniadau digonol ar waith i ddiogelu rhag y risg o dwyll a llygredd yn ei weithgareddau caffael?

4. Daeth ein hadolygiad i'r casgliad, er bod trefniadau rhesymol yn bodoli o ran polisiâu a gweithdrefnau i ddiogelu rhag y risg o dwyll a llygredd yng ngweithgareddau caffael y Cyngor, bod cyfleoedd i wella'r trefniadau drwy ddiweddarau dogfennau, creu diwylliant sy'n ymwybodol o risg o fewn y gweithlu a datblygu mesurau gwrth-dwyll rhagweithiol o fewn y swyddogaeth gaffael.

5. Codwyd chwe mater/risg cymedrol y mae angen sylw rheolwyr arnynt, a fydd, wedi mynd i'r afael a nhw, yn helpu i gryfhau trefniadau atal twyll caffael presennol y Cyngor. Yn gyffredinol, fodd bynnag, rydym yn gallu rhoi sicrwydd **rhesymol** o lywodraethu, rheoli risg a rheolaeth yn y maes hwn ac rydym wedi cytuno ar gynllun gweithredu gyda'r rheolwyr.

Taliadau Uniongyrchol

Sicrwydd Rhesymol	Materion/Risgiau	
	0	Critigol
	0	Sylweddol
	5	Cymedrol

6. Ceisiodd ein hadolygiad ateb y cwestiwn allweddol a ganlyn:

A yw'r Cyngor yn annog, rheoli a chefnogi pobl yn effeithiol i ddefnyddio taliadau uniongyrchol?

7. Daeth ein hadolygiad i'r casgliad bod trefniadau'r Cyngor ar gyfer rheoli risgiau sy'n ymwneud â Thaliadau Uniongyrchol yn rhesymol, er ein bod wedi nodi rhai materion y mae angen i'r Cyngor eu datrys. Mae amgylchedd rheoli derbyniol ar waith, ond gellir gwneud gwelliannau.
8. Er ein bod wedi codi pum mater/risg, sydd angen sylw rheolwyr cymedrol i isel ar lefel gwasanaeth, mae canlyniad ein hadolygiad yn gadarnhaol ar y cyfan ac rydym wedi cytuno ar gynllun gweithredu gyda'r rheolwyr. Felly, o fewn cwrdd ein hadolygiad, gallwn roi sicrwydd **rhesymol** o lywodraethu, rheoli risg a rheolaeth yn y maes hwn.

Rheoli Gwendid TG

Sicrwydd Cyfyngedig	Materion/Risgiau	
	0	Critigol
	4	Sylweddol
	1	Cymedrol

9. Ceisiodd ein hadolygiad ateb y cwestiwn allweddol a ganlyn:

A oes gan y Cyngor reolaethau priodol ar waith i leihau risgiau allweddol sy'n gysylltiedig â gwendidau TG ar draws ei seilwaith TG?

10. Daeth ein hadolygiad i'r casgliad, er bod yr uned TG yn gweithredu rhai camau rheoli da o ran rheoli bregusrwydd, mae diffyg polisiâu ffurfiol, gweithdrefnau a phrosesau rheoli newid, a thystiolaeth annigonol o ddiweddariadau dyfeisiau defnyddwyr o bell, yn gwneud y Cyngor yn agored i risg yn y maes hwn. Rydym yn cydnabod bod yr uned TG yn y broses o weithredu datrysiad - Microsoft Endpoint, i wella gwelededd a rheolaeth yn y maes hwn. Fodd bynnag, mae diffyg cyflwyniad strwythuredig o'r system yn golygu bod y cynnydd hyd yma wedi bod yn araf a bod risgiau sylweddol yn bodoli yn y cyfamser.

11. Felly dim ond sicrwydd **cyfyngedig** y gallwn ei roi o'r trefniadau llywodraethu, rheoli risg a rheoli ar hyn o bryd. Mae'r adolygiad wedi nodi pum mater/risg y mae angen sylw rheolwyr arnynt, a chaiff pedwar ohonynt eu dosbarthu fel 'sylweddol'. Rydym wedi cytuno ar gynllun gweithredu gyda'r rheolwyr, yr ydym wedi manylu arno mewn dogfen ar wahân ac wedi'i ddarparu ar wahân i aelodau'r Pwyllgor.

Parhad Gwasanaeth TG (Gwe-rwydo) – Dilyniant Cyntaf

Sicrwydd Rhesymol	Materion/Risgiau	
	0	Critigol
	1	Sylweddol
	2	Cymedrol

12. Ceisiodd ein hadolygiad benderfynu:

A yw'r rheolwyr wedi mynd i'r afael â'r 'materion/risgiau' sy'n weddill a godwyd yn wreiddiol yn ein hadroddiad Sicrwydd Cyfyngedig ar Barhad Gwasanaeth TG (Gwe-rwydo) ym mis Mai 2021?

13. Daeth ein hadolygiad dilynol i'r casgliad bod y Cyngor yn y broses o gryfhau ei reolaethau yn y maes hwn a'i fod wedi gwneud nifer o welliannau technegol a gweithdrefnol, sy'n helpu i liniaru'r risg o ymosodiad gwe-rwydo llwyddiannus.
14. Mae canlyniadau profion gwe-rwydo mwyaf diweddar hefyd yn dangos gwelliant cyffredinol yn ymwybyddiaeth seiber y staff ers ein hadolygiad gwreiddiol ac rydym yn fodlon bod trefniadau i reoli'r risgiau sy'n gysylltiedig â gwe-rwydo wedi gwella ers ein hadolygiad cychwynnol. Rydym felly wedi cynyddu'r sicrwydd i '**Rhesymol**'.
15. Fodd bynnag, oherwydd difrifoldeb a maint y risg yn y maes hwn, mae gwaith pellach i gynnal a gwella ymwybyddiaeth staff o we-rwydo a seiberddiogelwch yn hanfodol. Yng ngoleuni effaith bosibl y risg a wynebir gan y Cyngor yn y maes hwn, rydym wedi cytuno i gynnal adolygiad dilynol pellach ym mis Chwefror 2023 i sicrhau bod y camau gweithredu sy'n weddill yn cael eu rhoi ar waith a'u hymgorffori'n effeithiol.

YMCHWILIAD

Taliad Dyblyg

16. Ar 1 Ebrill 2022, fe wnaeth y Swyddog Taliadau ddarganfod bod y Cyngor wedi gwneud taliad dyblyg o £194k i gontractwr - y taliad cyntaf ar 15/03/2022 a'r ail ar 22/03/2022.
17. Gofynnodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 am ymchwiliad i benderfynu sut y digwyddodd y mater hwn.
18. Daeth ein hadolygiad i'r casgliad mai problemau gyda'r system a'r sganiwr, a diffyg monitro ariannol oedd gwraidd y broblem hon. Yn ogystal, mae'r Adain Daliadau yn parhau i dderbyn nifer fawr o anfonebau dyblyg, yn uniongyrchol gan gyflenwyr a gwasanaethau. Mae hyn yn cynyddu'r risg y bydd y Cyngor yn talu anfonebau fwy nag unwaith.
19. Er mwyn datrys y materion hyn, mae'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 wedi ymrwymo i:
 - datblygu a gweithredu Cofrestr Contractau o fewn y Tîm Taliadau, lle bydd yr holl daliadau contract yn cael eu cofnodi a'u monitro
 - comisiynu Civica i gynnal 'gwiriad iechyd' o'r system a'r prosesau a ddefnyddir gan y Tîm Taliadau i sicrhau bod y Cyngor yn cael y defnydd gorau o'r system.
20. Yn ogystal, mae materion/risgiau a nodwyd yn ystod adroddiadau archwilio mewnol blaenorol yn dal heb eu datrys, a bydd y Rheolwr Busnes newydd yn gweithio i'w datrys gyda'r Tîm Taliadau.

GWAITH AR Y GWEILL

21. Mae'r darnau canlynol o waith ar y gweill ar hyn o bryd:

Maes Archwilio	Cyf Cofrestr Risgiau Corfforaethol	Gwasanaeth	Rheswm am yr Archwiliad	Cam
Gwiriad Iechyd Newid Hinsawdd (Zurich Municipal)	YM13	Corfforaethol	Cofrestr Risgiau Strategol	Adroddiad Drafft
Treth y Cyngor ac Ad-daliadau NNDR	n/a	Adnoddau	Pryderon a godwyd yn ystod archwiliad Taliadau Dyblyg	Gwaith maes
Trin Arian Parod yn Cyswllt Môn	n/a	Corfforaethol	Pryderon a godwyd yn ystod archwiliad Treth Cyngor ac Ad- daliadau NNDR	Gwaith maes
Gwydnwch Ariannol	YM1	Adnoddau	Cofrestr Risgiau Strategol	Cwmpas wedi'i gytuno
Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	n/a	Adnoddau	Pryderon a godwyd yn ystod archwiliad Pensiynau Athrawon	Cwmpas wedi'i gytuno

CAMAU GWEITHREDU SY’N WEDDILL

22. Mae gwaith yn mynd rhagddo i gefnogi gwasanaethau i roi'r holl gamau gweithredu sy'n weddill ar waith. Mae'r dangosfwrdd 4action yn [Atodiad 1](#) yn darparu trosolwg o statws y camau gweithredu ar 31 Awst 2022.
23. Mae dau gam gweithredu hwyr ar hyn o bryd (0 Sylweddol; 2 Cymedrol), sydd yn dod o fewn y gwasanaeth Adnoddau ac yn ymwneud â 'Materion/Risgiau' a godwyd mewn un archwiliad:
 - Proses Ymadawyr
24. Rydym yn gweithio gyda'r gwasanaeth i roi cymorth i roi'r camau gweithredu ar waith.
25. Mae adroddiad manylach ar yr holl gamau gweithredu sy'n weddill yn cael ei gyflwyno i'r cyfarfod hwn hefyd.

BLAENORIAETHAU AR GYFER 2022-23 A THU HWNT

Capasiti Presennol

26. Ar hyn o bryd rydym yn cario dwy swydd wag ar lefel Uwch Archwiliwr - un oherwydd secondiad tymor hir ac un oherwydd ymddiswyddiad. Ar hyn o bryd rydym yn ceisio recriwtio un o'r swyddi am y trydydd tro.
27. Rydym yn defnyddio'r arbedion cyllidebol i gomisiynu cymorth allanol ychwanegol, gan gynnwys archwiliad TG technegol gan y Tîm Archwilio TG yng Nghyngor Salford.

Blaenoriaethau Tymor Byr/Canolig

28. Rydym yn parhau i gyflawni'r Strategaeth Archwilio Mewnol Flynyddol ar gyfer 2022-23 a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Mehefin 2022. Ein blaenoriaeth yw adolygu'r risgiau¹ 'coch' ac 'ambr' nad ydym wedi'u hadolygu eto, neu nad ydynt wedi'u hadolygu yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf, tra'n parhau i fod yn hyblyg i ymateb i geisiadau am gymorth a sicrwydd gan wasanaethau, ac ymateb i ymchwiliadau.
29. Byddwn yn parhau i hyrwyddo a monitro mynd i'r afael â materion/risgiau archwilio mewnol sy'n weddill.
30. Rydym ar hyn o bryd yn cynnal hunanasesiad gydag aelodau'r Pwyllgor i bennu anghenion hyfforddi a datblygu'r aelodau etholedig a lleyg newydd.
31. Rydym wedi cynnal Asesiad Ansawdd Allanol o gydymffurfiaeth â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus yng Nghyngor Sir Ceredigion a byddwn yn cyflwyno ein hadroddiad i'w Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 21 Medi 2022.
32. Rydym hefyd ar hyn o bryd yn destun Asesiad Ansawdd Allanol, sy'n cael ei gynnal gan Gyngor Sir y Fflint.

Blaenoriaethau Hirdymor

- Cyflawni Strategaeth Atal Twyll, Llwgwrwobrwyo a Llygredd 2021-24, gan gynnwys parhau i fynd i'r afael ag argymhellion Archwilio Cymru sydd wedi'u cynnwys yn ei adroddiad 'Gwella Ein Perfformiad - Mynd i'r Afael â Thwyll yng Nghymru'.
- Gweithio gyda chydweithwyr yn y Tîm Perfformiad i wella mapio sicrwydd ar draws y Cyngor a chyfrannu at ddatblygiad y Grŵp Adolygu Perfformiad.

¹ Mae'r diweddariad Rheoli Risg Strategol, a gyflwynwyd i Ran II o'r Pwyllgor hwn, yn manylu ar y risgiau 'coch' ac 'ambr' sy'n weddill a'r sicrwydd cysylltiedig yr ydym wedi'i ddarparu.

ATODIAD 1 – CAMAU GWEITHREDU SY’N WEDDILL AR 31 AWST 2022 (DANGOSFWRDD 4ACTION)

